

need to relate their existence to general cultural phenomena. The problems of everyday life practices, socio-cultural influences on the mass consciousness are concerned in the paper.

Attention is paid to the mutual influence of market ideology and the existential experience on the formation of the image of a modern mining town.

Key words: city, text, existential problem, a cultural phenomenon.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2012 р.

Прийнято до друку 30.11.12 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Фоменко В. Г.

УДК 821.111.09 – 3

О. Є. Юніна, Н. О. Литвиненко

**ОБРАЗ ПАРИЖА В РОМАНІ ОНОРЕ ДЕ БАЛЬЗАКА
“БАТЬКО ГОРІО”**

Місто, місце перебування людей, завжди цікавило письменників та поетів. “Місто – транснаціональний феномен, який визначає культурний розвиток усього людства” [1, с. 211]. З одного боку місто можна розглядати як сукупність людей, його мешканців, а з іншого – як самостійний організм. Місто є невід’ємною частиною культури людства. В західноєвропейській літературі образ міста грає помітну роль уже в античній міфології. Поступово воно перестає бути тлом, на якому розгортаються події, і набуває самостійності. У XIX столітті урбаністичний напрям в літературі привертає увагу Оноре де Бальзака, Віктора Гюго, Чарльза Діккенса та інших письменників. У більшості митців урбаністична тематика переростає в міфологію міста, що відображала зміни в житті людства XIX століття. Місто стає формою життя людства, яка захоплює в себе всю націю. Інтерес до урбаністичної тематики не зникає і в сучасній літературі: в останні роки з’явилося багато художніх творів, присвячених темі міста та взаємовідносин міста й людини.

Багато вчених присвятило свої наукові праці аналізу створення образу міста в літературі. Д. Д. Обломієвський, Б. А. Гріфцов, Є. П. Кучборская, Н. І Муравйова, Р. А. Резнік, Б. Г. Реізов є відомими дослідниками, які займалися дослідженням творчості Оноре де Бальзака та образом Парижа в його творах. Їх праці стали основою для нових літературних наукових пошуків. І запропонована робота, виконана відповідно до комплексної теми кафедри всесвітньої літератури Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, стане ще одним поглядом на зазначену проблему.

Мета статті полягає у розгорненні та аналізі образу Парижа в романі Оноре де Бальзака “Батько Горіо”.

Париж – місто з багатою історією, яке пережило безліч змін за своє існування. Його специфічний образ, його соціальні та моральні контрасти давно вже привертали увагу письменників. Вони зображують не лише велич Парижа, його храми та палаци, але й пануючі звичаї, закони, контраст між багатством та крайньою бідністю.

Бальзак створює загалом реалістичний образ міста, прийнявши за естетичне кредо достовірне зображення життя.

Париж у Бальзака зображується з різних боків. Необхідно виділити два основні види епіки в його романах. Умовно кажучи, це проза виняткової реальності (проза ідеалу, абсолютна проза) та проза домінуюча, звичайної реальності (відносна проза). Абсолютна епіка – це духовний, світлий Париж. Центральні образи – Поліна Годен, учень Лавріль, студент Б'яншон – люди, які мають працелюбну та самовіддану люблячу душу.

Відносна проза Бальзака проявляється в створенні образу Парижа типового, земного, недосконалого. Це образи Ежена де Растіньяка та бунтівника Вотрена.

Роман “Батько Горіо” знаменує новий етап у творчому розвитку Бальзака, як і весь 1835 рік. У романі за зовнішнім фасадом буденності сховані найбільші трагедії людського життя. “Батько Горіо” не є історією життя одного персонажа – це зріз життя суспільства в певний період його розвитку.

Оноре де Бальзак достатньо повно розкрив образ Парижа. У його творчості Париж – “це місто-маяк провінційних честолюбців, які злітаються до нього наче метелики на вогонь” [2, с. 47].

У романі “Батько Горіо” було покладено початок зображення Парижа в творчості Бальзака. Автор прагне виявити драматизм життя того часу і його приховані пружини, він відображає і тлумачить зовнішню дійсність. Тут він зображує велич та багатство одночасно з убогістю. На початку роману ми переміщаємося до катакомб Парижа. Пансіон Воке – це не нарядний Париж, а передмістя, де проживає дрібний міський народ. Б. Г. Реізов помічає з цього приводу, що “драма роману розвивається в паризькому “пеклі”, однією з тортур якого є вульгарність та злидні” [2, с. 17].

Характеристика пансіону підкреслює застарілість та старомодність речей і людей, що знаходяться в ньому. “Тут є меблі “вигнані звідусіль, незламні та поміщені сюди, як поміщають відходи цивілізації в лікарні для невиліковних”, меблі “старі, ледь живі”; “мерзенні гравюри, від яких втрачаєш апетит”. Тут, нарешті, постійно зустрічаються погаслі, вицвілі очі, “зморщені” обличчя, тіла, які зберегли лише “залишки краси” [3, с. 92].

Пансіон пані Воке є своєрідним зосередженням, символом соціальних та моральних законів, характерних для Франції в період життя Бальзака.

Ця загальна атмосфера бідноти, згасання, холоду пансіону посилюється нудотним запахом, який стоїть тут. “В ньому відчувається затхлість, пліснява, гниль; він викликає здригання, льє чимось промоклим в ніс, просочує собою одяг, віддає їдальнею, де закінчили обідати; смердить кухню, лакейською, фурманською” [3, с. 8]. Автор не лише змальовує нам приміщення, але, й змушує нас вдихнути отруйний, страшний запах, яким дихають жителі пансіону.

Опис будинку пані Воке закінчується узагальненням: “Стисло кажучи, тут царство злиднів, де немає натяку на поезію, злиднів потертих, скарєдних, згущених. Хоча вони ще без дірок та без лахміття, але скоро перетворяться в тлін” [3, с. 9].

У цьому зображенні оточення вже є попередня характеристика діючих персонажів. Риси їх загального портрета закладені в описі житла. Таким чином, читач поринає в атмосферу цього маленького світу. Але пансіон не єдиний центр роману. Салон Сен-Жерменського передмістя, аристократичні особняки – це інша частина міста. Це два полюси Парижа – низ та верх, земля та небо, пекло та рай. Зверху – розкіш, внизу – злидні. Бальзак постійно порівнює ці два світи. Злидні на тлі розкоші, розкіш на тлі злиднів. Верх та низ у Бальзака стикаються один з одним, один в одному відображаються, один від одного залежать – вони ніби створюють двоєдиний образ. Тут Горіо, Растіньяк, Вотрен, віконтеса де Босеан майже в однаковій мірі можуть претендувати на головне місце у творі. При цьому кожен з них уявляє окрему соціальну групу та відповідний їй погляд: Горіо – буржуазну, Растіньяк – провінційне міщанство, віконтеса – паризьке вище міщанство, Вотрен – злочинний світ.

Найбільш яскрава безсердечність показана в історії життя батька Горіо, яку спостерігає Растіньяк. Горіо – багатий купець, який здобув свій статок не зовсім чесно. Більш за все на світі він любить своїх двох донечок, яким забезпечив розкішне щасливе життя, для їх виконував всі забаганки, віддав заміж одну за графа, іншу за банкіра, дав обом велике придане. Але незабаром після заміжжя вони стали соромитися свого простого батька, згадували про нього лише тоді, коли їм були необхідні гроші на розваги та коханців.

А батько був радий служити і навіть в якості гаманця, він віддавав, віддавав, і віддав усе, остаточно зубожівши. Кульмінацією роману стала наступна сцена. Батько Горіо віддав останні свої гроші для щастя одній зі своїх дочок, але тут несподівано прийшла друга донька та попросила дуже велику суму грошей, бо її чекала ганьба та злидні. У Горіо розривалося серце від того, що він не міг допомогти, старий готовий був на все: пограбувати банк, продати себе в солдати, лише б

його донечки були щасливі. У нього не витримало серце, і він помер у страшних злиднях, на похорон доньки навіть не з'явилися.

Батько Горіо – яскравий приклад того, як одержимість, нерозумний розвиток пристрасті призводить до повного руйнування особистості. Горіо весь поринув в батьківські почуття, він не думав ні про кого, окрім своїх доньок. Його пристрасть розвинулася на егоїстичному підґрунті, і сама сила цієї пристрасті призвела батька Горіо до загибелі.

У романі ми спостерігаємо протиставлення двох соціальних світів: зверху буржуазне і великосвітське суспільство, унизу – пансіон Воке – світ бідноти. У центрі кожного з цих світів Бальзак поставив жіночу фігуру: з одного боку – представник Сент-Жерменського передмістя віконтеса де Босеан, з іншого – власниця пансіону пані Воке. На перший погляд ці два світи зовсім різні і відокремлені непрохідною безоднею. Але в дійсності вони міцно зв'язані між собою, завдання автора в тому і полягало, щоб показати внутрішній зв'язок низів і верхів буржуазного суспільства. Це він і розкрив на долі Растіньяка, який одночасно належав і до того, і до іншого світів.

Знаходячись у салоні віконтеси, Растіньяк згадує пансіон: “Думки Ежена на одну мить перенесли його в сімейний пансіон, – його охопив великий жах...” [3, с. 85], а в пансіоні, Растіньяк думає про вищий світ.

Тема “пансіону” та тема “світла” в романі весь час перетинаються, а в кінці сплітаються в одне ціле. Низом та верхом керують одні й ті ж закони.

У романі дві сюжетно-композиційні лінії: перша – трагічна історія батька Горіо, який втратив не тільки все своє багатство, але і найдорожче в житті – любов своїх дітей. Він перед смертю впевнився в тому, що гроші дають усе.

Друга лінія – історія Растіньяка, який, поховавши батька Горіо, кидає виклик Парижу: “Ну, тепер хто кого!”.

Життя Парижа розкривається Растіньяку як арена боротьби. “Життя в Парижі – безперервна боротьба, – пише він матері, – я повинен виступити в похід” [3, с. 61]. Але Растіньяк не йде на боротьбу проти того розбещеного світу, який він пізнав, а лише на боротьбу за особисте своє досягнення успіху. Він не думає про злам устрою, а сприймає його таким, яким він є, вступає в “гру” та приймає її “правила”, добре засвоює мораль господарів життя, якої навчив його Вотрен.

Через декілька творів Бальзака ми зустрічаємо барона де Растіньяка, пера Франції. Честолюбний студент переродився під впливом Парижа, став рішучим. Людина або гине, або капітулює та розбещується в Парижі. Роман Бальзака, починаючи з “Батька Горіо”, стає соціально-психологічним, який досліджує не окрему особистість, а психологію суспільних відносин, психологію урбаністичного суспільства.

Таким чином, ми можемо сказати, що для Бальзака Париж – це місто-світоч, центр культури, у якому прагнуть жити всі провінціали, одержимі пристрастю показати свій талант та завоювати світ. Якась невидима сила змушує їх покидати провінції, рідні міста та рушати до Парижа. Там їх поле бою. Бальзак створив образ міста, переважно прекрасного і чаруючого як у своїй чистоті, так і в своїх гріхах. Але велике місто є одночасно цивілізатором та розбещувачем, адже, щоб використати свої здібності, молоді люди повинні їх спочатку переплавити: перетворити молодість на завзяття, розум в хитрість, довірливість в лицемірство, відвагу в приховану підступність [4, с. 56]. Париж – це місто, де неймовірна розкіш та жахаючі злидні поєднані разом. Париж подібний до їдучої кислоти, одних він роз’їдає, інших – змушує залягти на дно, і деякі в цій атмосфері викристалізуються, кам’яніють, як Ежен Растіньяк.

Перспективним видається поглиблене дослідження образу Парижа в інших творах Оноре де Бальзака.

Список використаної літератури

- 1. Меринов В. Ю.** Город и городские ценности в публицистике М. А. Булгакова / Меринов В. Ю. // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Сер. : Філол. – 2007. – Вип. 51. – С. 211 – 214.
- 2. Реизов Б. Т.** Бальзак. Сборник статей / Б. Т. Реизов. – ЛГУ, 1980. – 92 с.
- 3. Бальзак Оноре де.** Собрание сочинений в 10-ти т / Под общ. ред. Н. Балашова / Оноре де Бальзак. – М., 1982.
- 4. Наливайко Д. С.** Оноре де Бальзак: Життя і творчість. – К., 1985. – 198 с.

Юніна О. Є., Литвиненко Н. О. Образ Парижа в романі Оноре де Бальзака “Батько Горіо”

Стаття присвячена дослідженню та аналізу образу Парижа в романі Оноре де Бальзака “Батько Горіо”. Париж – місто з багатою історією, яке пережило безліч змін за своє існування. Бальзак створює реалістичний образ міста. У романі спостерігається протиставлення двох соціальних світів: зверху – буржуазне і великосвітське суспільство, унизу – світ бідноти. Схарактеризовано два основні види епіки в його романах. Це проза виняткової реальності (проза ідеалу, абсолютна проза) та проза звичайної реальності (відносна проза).

Ключові слова: місто, Париж, епіка.

Юніна О. Є., Литвиненко Н. О. Образ Парижа в романі Оноре де Бальзака “Отец Горіо”

Стаття посвячена дослідженню та аналізу образу Парижа в романі Оноре де Бальзака “Отец Горіо”. Париж – город с богатой историей, который пережил множество перемен за время своего существования. Бальзак создает реалистичный образ города. В романе

наблюдается противопоставление двух социальных миров: сверху – буржуазное и великосветское общество, внизу – мир бедноты. Охарактеризованы два основных вида эпики в его романах. Это проза исключительной реальности (проза идеала, абсолютная проза) и проза обычной реальности (относительная проза).

Ключевые слова: город, Париж, эпика.

Iunina O. E., Litvinenko N. A. The Image of Paris in Honoré de Balzac' s Novel "Father Horio"

The article is devoted to investigation and analysis of the image of Paris in Honoré de Balzac' s novel "Father Horio". Paris is a city with rich history which had experienced a lot of changes during its existence. Balzac creates a real image of the city. There is an opposition of two social worlds in the novel: at the top – a bourgeois society, at the bottom – the world of the poor. Two main types of epic poetry are characterized in his novels. These are the prose of exceptional reality (absolute prose) and the prose of usual reality (relative prose).

Key words: city, Paris, epic poetry.

Стаття надійшла до редакції 11.09.2012 р.

Прийнято до друку 30.11.12 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Шестопалова Т. П.